

MINIMALIA MAXIMALIA 37

Ο Άγιος Δημήτριος πολιούχος, Ελατείας 1829

Γράφει ο Παν. Γεωρ. Δημάκης, Υπεύθυνος Ιστορικού Αρχείου Δήμου Αμφικλείας Ελατείας • Email: pgdimakis@gmail.com

Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ. Η οροφωγραφία αυτή, εφ' υγράς (Fresco), ο Χριστός Παντοκράτωρ, είναι αχρονολόγητη. Υπάρχει, ατελής και ατυχής, νεώτερη επεμβατική απόπειρα, ή δοκιμή, αλλά ευτυχώς τεχνικές και καλλιτεχνικές δυσκολίες, εμπόδισαν την αλλοίωση, τής αρχικής εικόνας. Οι αυθεντικές παλαιές εικόνες, των τεσσάρων Ευαγγελιστών σε μετάλλια, με ξύλινα πλαίσια, πού ήσαν πλασμένες και ένθετες, σ'αυτά, από τον ίδιο αγιογράφο, έχουν αφαιρεθεί και αντικατασταθεί, με νεώτερες. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν, τα δύο σμήνη των Αγγέλων, Ουρανίων Δυνάμεων, στα αρχιτεκτονικά τρίγωνα των ημιβολιών, με την ανισοκατανομή, των Αγγελικών μορφών, πού έχουν ενταχθεί και παρίστανται στην σύνθεση, η οποία εξ αντικειμένου, είναι και τεχνικά δύσκολη και απαιτεί, άρτια καλλιτεχνική και τεχνική κατάρτιση, λόγω ύψους, ικριωμάτων και σωματικής αντοχής. Η απεικόνιση, σε θόλο τρούλου, ήταν πάντα δύσκολο εγχείρημα, άσκηση σωματική και πνευματική, για τον λόγο αυτόν, η πλέον ακριβή, γιατί έπρεπε να μετρηθεί καλώς, άλλως η καμπύλη επιφάνεια, σε απόσταση, παρουσίαζε, παραμορφώσεις πεδίου. Όταν θεωρείται και εξ αυτού, αξιόλογο δείγμα καλλιτεχνήματος, τής εποχής του, με τον Παντοκράτορα, αντί Ευαγγελίου, να κρατεί την Υδρόγειο σφαίρα. Ο ναός και η εν αυτό σκευοθήκη και τα αφιερώματα, ευσεβών ενοριτών τής Ελατείας, προστατεύονται με τον νόμο περί Νεωτέρων Μνημείων.

Υ.Γ. Ο ούριος ανανεωτικός άνεμος, πού πνέει, με την ίδρυση του Πνευματικού κέντρου του Αγίου Δημητρίου, στην Ελάτεια, διαπέρασε τις καρδιές των συμπολιτών μας, εν Ελατεία και όχι μόνον, αλλά θαλασσοπόρος υπερατλαντικός, ο κύππος τής καρδιάς, πέρασε τον ωκεανό και έφτασε στην Αμερική, στο Τέξας, όπου διαβιό, ο καλός μας φίλος και συμπατριώτης κ. Λευτέρης Ν. Χρέμος. Ζωντάνεψαν οι παιδικές του αναμνήσεις, το δέος πού μεταφέρει η εικόνα του Παντοκράτορα Χριστού, παντεπόπτη, από τον θόλο, ιονεί Ουρανό, πού αποτελεί και το πραγματικό καλλιτεχνικό επίτευγμα. Οι Ουράνιες Δυνάμεις, πού περιστοιχίζουν τον Κύριο, πλησιάζουν περισσότερο, τις ανθρώπινες μορφές, πλασμένες, με ένα γλυκασμό, μία τρυφερότητα έχοντας λιγότερη αυστηρότητα και περισσότερη συγκατάβαση, στις ανθρώπινες αδυναμίες. Η ευτυχής σύμπτωση, τού έργου τού ανανεωτή τής Ελληνικής νεώτερης ζωγραφικής, Φώτη Κόντογλου στην Φλόριντα, βρίσκεται ασφαλώς σε υψηλότερα επίπεδα τέχνης, αλλά ο ταπεινός, ανώνυμος μάλιστα, τού Αη Δημήτρη, μάς άφησε αυτό το ποίημα χειρών, εμπνευσμένο από την καθημερινή ζωή, των προγόνων μας, να παραμείνει παρακαταθήκη και των παιδιών μας, εις τον αιώνα.

Φωτό 1. Η οροφωγραφία τού Παντοκράτορα Χριστού στον Αη Δημήτρη Ελατείας. Συγκριτική απεικόνιση Παντοκράτορα και το μήνυμα-σημείωμα τού Ελ. Ν. Χρέμου. Καλημέρα Τάκη,

Πάνε χρόνια πολλά, πού δεν θυμάμαι, πότε πέρασα τελευταία, το κατώφλι τού Αη Δημήτρη. Από μικρό όμως παιδί ο "Χριστός Παντοκράτωρ" στον τρούλο με εντυπωσίαζε και με εντυπωσιάζει, παρά την φθορά, πού έχει υποστεί, από τον χρόνο και ανθρώπους. Είναι ένα πραγματικό έργο τέχνης με Βυζαντινό ύφος, και απαιτεί σωματική αντοχή και πνευματική ανάτασιν. Πράγματι Άγιος ο ανώνυμος αγιογράφος. Με την ευκαιρία, θέλω να αναφερθώ, στον Άγιο Νικόλαο, τού Τάρπον Spring στην Florida, πού είναι αγιογραφημένος, από τον Φώτη Κόντογλου. Κάτι πού νομίζω τα Μέντια, παρέλειψαν να αναφέρουν, στην πρόσφατη επίσκεψη, τού Μητσούτση.

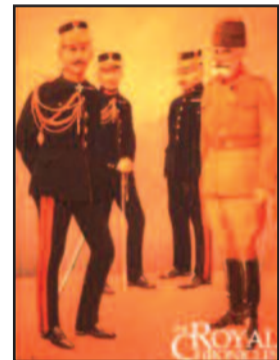
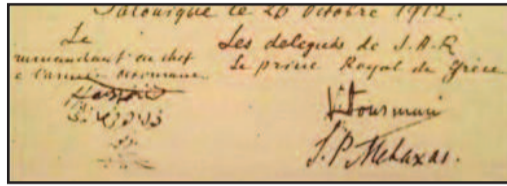
Υ. Γ. Δεν θυμάμαι απεικόνιση Αγγελικών Δυνάμεων, σε άλλα έργα, πού έχω δει. Είναι αυτό κάτι ιδιαίτερο στον Αη Δημήτρη? Δεν είχα "σχετική" ανάμνηση, μέχρι πού είδα την φωτό.

Επίσης υποθέτω, ότι η "τεχνική" είναι φρέσκο, πού είναι εξαιρετικά δύσκολη. Το ίδιο και η συντήρηση !!! Κρίμα πού καταστράφηκαν οι Ευαγγελιστές.

Για την επέτειο της απελευθέρωσης της Θεσσαλονίκης 26-10-1912

Ο Ταξίν Πασάς της Θεσσαλονίκης και ο ρόλος του

Γράφει ο Γεώργιος Σουλίου
Ομότιμος Καθηγητής Α.Π.Θ.
Πρώην Πρόεδρος
Φθιτών Μακεδονίας

Η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης από τον Ελληνικό Στρατό στις 26-10-1912 είναι ένα από τα πλέον σημαντικά γεγονότα στην ιστορία του νέου Ελληνικού Κράτους.

Πασάς στη Θεσσαλονίκη, δηλ. ανώτατος Στρατιωτικός και Πολιτικός Διοικητής ήταν τότε ο Ταξίν (Μεσαρέ) Χασάν Πασάς. Ήταν τουρκο-αλβανός από το χωριό Μεσαρά κοντά στα ελληνο-αλβανικά σύνορα, εντός του αλβανικού εδάφους, βόρεια από τα Γιάννενα. Ήταν παντρεμένος με ελληνοίδα και στην οικογένειά του μιλούσαν ελληνικά. Αυτός βέβαια γνώριζε τα αλβανικά και τα τουρκικά. Είχε υπηρετήσει στη Χωροφυλακή του Οθωμανικού Κράτους και λόγω ικανοτήτων εξελίχθηκε στο ανώτατο αυτό αξίωμα. Ο γιος του, Κενάν Μεσαρέ, ήταν υπασπιστής του (αξιωματικός του Οθωμανικού Στρατού) και αυτοδίδακτος ζωγράφος. Είχε ζωγραφίσει εικόνες από το Βαλκανικό Πόλεμο, μερικές από τις οποίες είναι ιστορικής σημασίας. Σύζυγος του η Ραφέτ. Είχε τεράστια παρουσία στα Γιάννενα και μάλιστα μία κεντρική οδός φέρει το όνομά του.

Το 1912, ο Ελληνικός Στρατός, μετά τη νίκη του επί του Οθωμανικού στρατού στα Γιαννιτσά, 20-21/10/1912, προήλθε ακάθεκτος προς την υπέρτιμη Θεσσαλονίκη. Η Θεσσαλονίκη ήταν το ουσιαστικό, το μεγάλο διακύβευμα ανάμεσα στον Ελληνικό και στον Βουλγαρικό Στρατό. Ο τελευταίος μετά την κατάληψη της Πόλης των Σερρών στις 24-10-1912, προήλθε ταχέως προς τη Θεσσαλονίκη.

Ο σώφρων Ταξίν Πασάς, είχε μικρές δυνάμεις με παρατακτική δύναμη περίπου 25000 ανδρών. Καταλάβαινε ότι κάθε περαιτέρω αντίσταση, πού ήταν πάντως δυνατή στα όρια, και ιδίως μέσα στην πόλη της Θεσσαλονίκης, θα ήταν περιττό αιματοκύλισμα. Έτσι έστειλε, στις 24-10-1912 αντιπροσωπεία στο χωριό Τοψίν, σήμερα Γέφυρα, 20 χιλιόμετρα δυτικά της Θεσσαλονίκης να διαπραγματευτούν την παράδοση της Θεσσαλονίκης στον Ελληνικό Στρατό. Τελικά το πρωτόκολλο της παράδοσης υπογράφηκε στις 26-10-1912 (στη Γαλλική γλώσσα από τον πολύγλωσσο Κενάν Μεσαρέ), ανήμερα στη γιορτή του πολιούχου Αγίου Δημητρίου της πόλης. Έτσι το 4^ο Σύνταγμα του Στρατού μας, το ευζωνικό της Λαμίας με Διοικητή τον Συνταγματάρχη Ιωάννη Παπακυριαζή από την Υπάτη, μπήκε πρώτο στη Θεσσαλονίκη. (Το Σύνταγμα αυτό έμελλε αργότερα, στις 20-6-1913, να δώσει την αιματηρή μάχη του Λαχανά με ηρωϊκώς πεσόντα το Διοικητή του, πού σήμανε ουσιαστικά την απελευθέρωση της Μακεδονίας).

Όμως τότε ο Βουλγαρικός Στρατός βρισκόταν ήδη στο Δρβένι, 10-15 χιλιόμετρα βόρεια της Θεσσαλονίκης και ζήτησε από τον Ταξίν Πασά να υπογράψει αντίστοιχο πρωτόκολλο παράδοσης της Θεσσαλονίκης και στο βουλγαρικό στρατό. Ο Ταξίν Πασάς αρνήθηκε. Δεν γνωρίζουμε, παρά την ορμή του Στρατού μας, ποια θα ήταν η εξέλιξη, αν ο Ταξίν Πασάς προέβλεπε αντίσταση και καθυστε-

ρούσε την είσοδο του Ελληνικού Στρατού στη Θεσσαλονίκη, ώστε αυτός να εισέλθει μαζί με τον βουλγαρικό ή και μετά από αυτόν στη Θεσσαλονίκη.

Ο Ταξίν Πασάς καταδικάστηκε σε θάνατο από το Σουλτάνο, γιατί παρέδωσε τη Θεσσα-

λονίκη χωρίς να εξαντλήσει κάθε δυνατότητα αντίστασης που είχε. Ο ίδιος με την προστασία της Ελλήδος κατέφυγε τελικά στην Ελβετία όπου απεβίωσε. Σε συνέντευξή του σε εφημερίδα, αλλα και στα απομνημονεύματά του ανέφερε: «Παραδώσαμε τη Θεσσαλονίκη σε αυτούς από τους οποίους την πήραμε. Και αυτό ήταν σωστό και ιστορικά δίκαιο».

Μετά το θάνατό του τάφηκε στην Ελβετία. Αργότερα τα οστά του μεταφέρθηκαν στο Μωαμεθανικό οστεοφυλάκιο στη Μαλακοπή άνω Τύμπας στη Θεσσαλονίκη. Και από εκεί τελικά σε μνημείο που έγινε στο χωριό Γέφυρα όπου έγινε η παράδοση της Θεσσαλονίκης. Ο γιος του Κενάν Μεσαρέ, πήρε την Ελληνική υπηκοότητα και έζησε στα Γιάννενα μέχρι το 1965 πού απεβίωσε και ζήτησε να ενταφιασθεί στο Μωαμεθανικό Κοιμητήριο της Μαλακοπής.

Το 2012, για τον εορτασμό των 100 ετών από την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, με προτροπή της δημοτικής αρχής της Πόλης, επικοινωνήσα τηλεφωνικά με τον Ίνβν-Στέργιο Μεσαρέ, Αρχιτέκτονα Μηχανικό, γιό του Κενάν Μεσαρέ, εγγονό του Ταξίν Πασά, ώστε να έλθει στη Θεσσαλονίκη και να μιλήσει για τις αναμνήσεις της οικογένειάς του από την απελευθέρωση. Αρνήθηκε κατηγορηματικά και ήταν πολύ χολωμένος γιατί με την κατάργηση του κοιμητηρίου της Μαλακοπής, πριν από χρόνια, οι αρχές του ζήτησαν να πάρει τα οστά του πατέρα του Κενάν Μεσαρέ, γιατί όπως μου είπε, διαφορετικά θα τα «πετούσαν στο Θερμαϊκό». Δεν μπορώ να γνωρίζω πόσο ακριβές είναι αυτό. Πάντως αυτός μου είπε ότι τα παρέλαβε και τα απόθεσε στο μνημείο στη Γέφυρα. Ο Κενάν Μεσαρέ φαίνεται ότι είναι αυτός, πού ως υπασπιστής του πατέρα του Ταξίν Πασά, συντάξε στα γαλλικά το πρωτόκολλο παράδοσης της Θεσσαλονίκης στον Ελληνικό Στρατό.

Συνημμένες Εικόνες

Φωτογραφία 1. Υπογραφές παράδοσης της Θεσσαλονίκης. Δεξιά για λογαριασμό της Ελλάδας υπογράφει ο Βίκτωρ Δούσμανης, Επιτελάρχης του Ελληνικού Στρατού, και ο Ιωάννης Μεταξάς, Επιτελικός Αξιωματικός του Ελληνικού Στρατού και μετέπειτα Πρωθυπουργός.

Φωτογραφία 2. Ζωγραφικός Πίνακας από τον Κενάν Μεσαρέ γιο του Ταξίν Πασά πού δείχνει την υπογραφή της παράδοσης της Θεσσαλονίκης. Δεξιά οι δύο Έλληνες Αξιωματικοί Δούσμανης και Μεταξάς. Πίσω με γυαλιά ο Κενάν Μεσαρέ.

Φωτογραφία 3. Η είσοδος του Βασιλιά Γεωργίου Α' και του διαδόχου Κωνσταντίνου στη Θεσσαλονίκη στις 26/10/1912. Πίνακας ζωγραφικός από τον Κενάν Μεσαρέ.

Φωτογραφία 4. Συνάντηση του τότε διαδόχου Κωνσταντίνου με τον Ταξίν Πασά. Πίνακας του Κενάν Μεσαρέ.